

16 פברואר 2025

לכבוד
הוועדה המיוחדת לטיפול בשורדי השואה
הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: בחינת החובה לזיהוי פנים ביישומון לצורך קבלת רנטות לשורדי שואה מגרמניה

1. בהמשך לפרסומים לפיהם הוועידה על תביעות יהודיות חומריות נגד גרמניה (להלן – "ועידת התביעות" או "הוועידה") מחייבת ניצולי שואה להתקין יישומון לזיהוי פנים,¹ ולקראת הדיון בוועדה הנכבדה, הקליניקה לפרטיות והקליניקה לזכויות ניצולי שואה ואנשים בזקנה בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, מבקשת להעיר על היבטי הפרטיות שיש בפעולה זו וכן על היבטים נוספים.
2. נקדים את המאוחר: איסוף מידע ביומטרי או מידע מזהה בדרך של צילום, באמצעות היישומון, העברת המידע לגורמים לא ידועים, להבנתנו בחו"ל, ושימוש בו למטרות שלא הוגדרו – מעורר סימני שאלה רבים בהיבטי הפרטיות. השילוב של מיהות הגוף שאוסף את המידע (תאגיד זר, בעל כוח ומשקל לפי הדין הישראלי), סוג המידע (זיהוי פנים), וזהות נושאי המידע (ניצולי שואה, שהם אנשים קשישים) מחייב זהירות ניכרת והקפדה יתרה על הפרטיות. אנו קוראים לוועדה לדרוש תשובות מפורטות לעניין זה, ולבקש מהרשות להגנת הפרטיות לבצע בדיקה דחופה של הנושא.
3. בנוסף, הדרישה לבצע זיהוי פנים כתנאי להמשך תשלומים בגין זכויות מוכרות של ניצולי שואה מוועידת התביעות, מקום בו שנים רבות התבצעו תשלומים אלה מבלי זיהוי פנים כאמור ומבלי שניתן טעם סביר לעדכון הדרישה, הינו פוגעני באופן כללי, אולם פוגעני אף יותר כשמדובר בניצולי שואה שהינם אנשים זקנים שהעיסוק בטכנולוגיה קשה עבורם. קיים סיכוי ממשי כי דרישה שכזו תקשה על ניצולים רבים להמשיך ולקבל זכויות שהם זכאים להם.
4. **מהותה של ועידת התביעות.** להבנתנו, ועדת התביעות היא תאגיד זר, שממלא תפקיד מרכזי עם סמכויות בלעדיות בקשר לחלוקת קצבאות שונות לניצולי שואה בעיקר מגרמניה. למרות היותה תאגיד זר, יש לוועדה השפעה ישירה על זכויות של אזרחים ישראלים. מבלי למצות, הוועדה נזכרת בכמה דברי חקיקה:
 - א. חוק הטבות לניצולי שואה, התשס"ז-2007, מתייחס להסכם שנחתם בין מדינת ישראל לממשלת גרמניה, שנחתם על ידי שר האוצר הגרמני ועל ידי ועדת התביעות. מכוח ההסכם הזה מוענקות לניצולי שואה קצבאות ותגמולים מגרמניה.
 - ב. חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז-1957, קובע בין היתר כי תגמול כזה חסין מפני שיעבוד, עיקול וכיו"ב.

¹ ראו דיווח בוואלה (30.1.2025), נמצא ב: <https://marketing.walla.co.il/item/3721208>.

עו"ד נועה דיאמונד - טל. 03-6405786 פקס 03-6407422 דוא"ל noadiamond@tauex.tau.ac.il

התכנית לחינוך משפטי קליני, הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן • אוניברסיטת תל אביב, רמת אביב, תל אביב 6997801
The Clinical Law Program at the Buchmann Faculty of law • Tel Aviv University, Tel Aviv 6997801 Israel

ג. תקנות הבטחת הכנסה, התשמ"ב-1982 קובעות כי תשלום לפי ההסכם הנ"ל אינו נחשב להכנסה.

5. **מעמדה המשפטי של ועידת התביעות.** אילו הייתה ועידת התביעות גוף משפטי ישראלי, הייתה נחשבת לגוף ציבורי, ולכל הפחות, לגוף דו-מהותי, שכפוף לחובות מן המשפט הציבורי. הטעם לכך הוא הבלעדיות של הוועידה בקשר לחלוקת הזכויות, העיגון הסטטוטורי שלה בכמה מקומות כאמור, החשיבות של הפעילות עבור האזרחים הרלוונטיים, וכוחה של הוועידה בהקשר זה. לענייננו, המשמעות של כפיפות למשפט הציבורי היא כפיפות לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, ובודאי כפיפות לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.

6. **פעילות בישראל – דין ישראלי.** גם בלי המעמד הציבורי או מעין-ציבורי של הוועידה, פעילות ועידת התביעות מול ניצולי שואה שמתגוררים בישראל מתקיימת בישראל: לוועידת התביעות משרדים בישראל והיא מעסיקה עובדים ישראלים בשכר. בנוסף, כאן נמצאים ניצולי השואה שפונים לוועידה, מכאן נאסף המידע שלהם, ומועבר, כנראה, אל מעבר לים. משום שמתבצעות פעולות של איסוף מידע, שימוש בו והעברתו, מתוך שטח ישראל, חל הדין הישראלי על מקטע זה של הפעולה. הדין הרלוונטי הוא חוק הגנת הפרטיות האמור.

7. **המסגרת החוקתית.** לפי מורה הדרך החוקתי של סעיף 8 לחוק היסוד, יש לברר:

א. מהי תכלית איסוף המידע? משך שנים רבות חילקה ועידת התביעות כספים גרמניים לניצולי שואה ללא שימוש באפליקציות בכלל, ובפרט ללא שימוש באפליקציות לזיהוי פנים. מלכתחילה, עצם הטלת החובה על אדם להמציא אישור חיים באופן אקטיבי הינה לכל הפחות לא ברורה ולכל היותר מטילה עליו נטל בלתי סביר בנסיבות העניין. לוועידת התביעות קשר עם הביטוח הלאומי ועם הרשות לזכויות ניצולי שואה שכן מדובר בשני משרדי ממשלה אשר מעניקים זכויות לאוכלוסיה המדוברת, והם מעודכנים בזמן אמת אם אדם הלך לעולמו. עד היום, המשרדים הללו דאגו להעביר את המידע הרלוונטי לוועידת התביעות, ולכן ממילא לא ברור הצורך הפתאומי בישומן לזיהוי פנים. הצורך בבירור לגבי מי שמבקשים קצבה מובן, אולם אם לא התרחש שינוי עובדתי שמצריך פתרון חלופי לפתרונות הקיימים, יש להבהיר מניין נובע שינוי המדיניות.

ב. האם יש עיגון סטטוטורי כלשהו לפעולת הזיהוי? בדיקה זו נדרשת הן לפי הדין הישראלי, והן לפי הדין הגרמני. נדגיש כי רמת הגנת הפרטיות במידע בגרמניה היא לפי ה General Data Protection Regulation (ה-GDPR), שקובע רמת הגנה גבוהה במיוחד למידע פרטי.

ג. האם איסוף המידע מידתי? כאן, יש להראות את הקשר בין האמצעי (איסוף מידע בדרך של צילום פנים) לבין התכלית, להראות האם נבחנו אמצעים חלופיים שפגיעתם פחותה להשגת התוצאה, והאם השיפור ביעילות איסוף המידע עולה על הפגיעה בפרטיות ניצולי השואה.

8. **המסגרת החקיקתית.** לפי חוק הגנת הפרטיות, על מי שאוסף מידע אישי בישראל לשם שמירתו במאגר מידע, חלות חובות אחדות, ובראשן, חובת הודעה. סעיף 11 לחוק מפרט מה יש לומר לאדם (נושא המידע) לפני שאוספים ממנו מידע אישי, ובין היתר, האם יש חובה חוקית למסור את המידע או שדי בהסכמת האדם. מה מטרת איסוף המידע, האם המידע יועבר ולמי. לפי תיקון 13 לחוק שייכנס לתוקף באוגוסט 2025, יש גם להסביר לנושא המידע מה משמעות אי מסירת המידע, וכי יש לו זכויות שונות בקשר למידע.

9. **חובת ההודעה אינה חובה טכנית.** היא הבסיס להסכמה של נושא המידע לאיסוף המידע ועיבודו. הסכמה, לפי סעיף 1 לחוק זה, מאיינת את הפגיעה בפרטיות. ההסכמה צריכה להיות "מדעת", כהוראת סעיף 3 לחוק, וכפי שבתי המשפט הבהירו בכמה הקשרים, ההסכמה צריכה להיות מרצון חופשי. במילים אחרות, שורר השואה צריך לקבל מספיק מידע, בדרך שתהיה מובנת לו, בדבר המידע שנאסף, השימושים המיועדים בו, למי יועבר והיכן, ושיש לו זכות לסרב.

10. עיינו במסמך FAQs של יישומון Paneem, שמפרט היבטים שונים בקשר לשימוש ביישומון, ומצאנו רק התייחסות אגבית, בעמוד 4, שזה לשונה:

האם נעשה שימוש בכתובות הדוא"ל ובמספרי הטלפון המוזנים באפליקציית PANEEM למטרה כלשהי מלבד אימות הזהות והוכחת החיים במערכת " PANEEM " עצמה?
לא. כתובות הדוא"ל/מספרי הטלפון הנאספים בתהליך האימות ב " PANEEM " משמשים למסירת הודעות בנוגע לתהליך " PANEEM " בלבד ולא יחליפו את פרטי הקשר השמורים אצלנו. ייתכן שבעתיד נפיץ הודעות חשובות גם דרך כתובות הדוא"ל ומספרי הטלפון הללו.

11. **שאלות ללא מענה.** במסמך הנ"ל לא מצאנו התייחסות לאיסוף המידע האישי – צילומי הפנים וצילומי תעודה מזהה – ולמידע נוסף שנוצר תוך כדי השימוש ביישומון ונמסר בו. מה תכלית איסוף המידע? האם המידע יועבר לגורם אחר? למי? לאילו מטרות? האם המידע מועבר אל מעבר לים? להיכן? מה הדין שחל על המידע שמועבר? האם יש חובה בדין למסור את המידע? האם יש חלופה? נעיר שלא מצאנו מדיניות פרטיות בעניין הזה. אם היא קיימת, ומוצגת לנושאי המידע, נשמח לעיין בה ולהציע הערות, לפי הצורך.

12. **חובות נוספות.** חוק הגנת הפרטיות מחייב את מי שמעבד מידע בישראל לעמוד בחובות נוספות, כמו עקרון צמידות המטרה (הגבלה על השימושים במידע שנאסף למטרה הראשונה בלבד), זכות לעיין במידע, חובה לשומרו בסודיות, חובה לנקוט אמצעי אבטחת מידע – וכאן גם יש תקנות מפורטות בעניין. איננו יודעים האם פעולות אלה נעשו. פה יש מקום לבקרה מיידית של הרשות להגנת הפרטיות.

13. **"מחזיק" במידע?** נעיר כי לא ברור לנו אם "פנים" הוא רק שם היישומון, והוא מופעל על ידי ועידת התביעות עצמה, או שזהו פיתוח טכנולוגי חיצוני. במקרה כזה, לפי הגדרות תיקון 13 לחוק, נאמר שמדובר לכל הפחות ב"מחזיק" במידע. האם יש גורם חיצוני כזה? מיהו? האם יש לו גישה למידע? לאילו סוגי מידע? לאילו מטרות? האם המידע עובר לעוד גורמים? אילו אמצעים ננקטו לאבטחת מידע אצל גוף כזה, אם קיים?

14. בשלב הזה, **רב הנסתר על הגלוי** – וגם אם הכוונות ראויות וטובות – אנו סבורים כי בהתנהלות מול ניצולי שואה בכלל, ובהיבטי הפרטיות, יש לנהוג בשקיפות ובאחריותיות (accountability), ולעבד מידע באופן חוקי והוגן (כלשון ה-GDPR האירופי).

15. בהתאם, אנו קוראים לוועדה המיוחדת לטיפול בשורדי השואה לברר את השאלות האלה, ולבקש את בדיקתה של הרשות להגנת הפרטיות, ועד אז, לפעול להקפאת איסוף המידע מהסוג האמור.

בברכה,

פרופ' מיכאל בירנהק	עו"ד נועה דיאמונד	עו"ד ליעד סטרולוב
מנחה אקדמי	מנחה קלינית	מנחה קלינית
הקליניקה לפרטיות	הקליניקה לזכויות ניצולי שואה ואנשים בזקנה	הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת תל אביב

העתקים:

עו"ד ראובן אידלמן, יועץ משפטי לרשות להגנת הפרטיות

עו"ד נעמה בן צבי, הממונה על היישומים הביומטריים במערך הסייבר הלאומי